

Eficientizarea înțelegerii textului de specialitate prin prisma axei terminologice și a câmpurilor lingvistice

A. Bogatu

Stabilirea relațiilor paradigmatică și sintagmatică dintre cuvinte, cuvinte-termeni, prin sesizarea existenței sistemului în limbă și a interconexiunii pe care o formează cuvintele atunci când se combină pentru a forma textul specializat necesită o analiză minuțioasă și, în dependență de prezența nucleului ideatic al textului specializat „se țese” întreg conținutul său. Deci, în momentul în care vorbim de axa terminologică a textului specializat trebuie să elucidăm neapărat și interconexiunile cu câmpurile lingvistice, pentru că eschivarea de la analiza acestora ar da dovadă de fragmentarea ilogică a textului, precum și de primitivism lingvistic.

Omul posedă o facultate specială, un tip de organizare intelectuală unică, caracterizată prin capacitatea de a deschide posibilități fără limite și a nu depinde de stimuli, aceasta și constituie „aspectul creator” al utilizării obișnuite a limbajului [1].

Liber de stimulii imediați, limbajul capătă întreaga putere de a se adapta la situații noi, de a exprima infinitul care poate fi gândit, de a atinge adevărata creativitate în activitatea sa științifică, artistică.

Conform teoriei lui Schlegel, limbajul este “un poem în perpetuă devenire, în nestăvilă evoluție, fără sfârșit determinabil”.

Desigur, este un lucru normal ca o limbă să aibă mai multe posibilități de a spune “același lucru” pentru că trăim timpuri ale lansării și difuzării unor concepte considerate strategice și profund înnoitoare. Camil Petrescu menționează că “progresul unei științe se poate caracteriza prin progresul pe care l-a făcut aceasta în terminologie”, de aceea la analiza textului de specialitate nu trebuie să ne axăm numai pe cercetarea terminologiei, ci și pe analiza câmpurilor lingvistice, iar în cadrul acestora terminologia.

Se știe că cele mai încătușate, mai complexe în ceea ce privește exprimarea, utilizarea termenilor și a sensurilor, realizarea cuvintelor în context, transferul de sens din uzul comun în cel terminologic are loc anume în textele de specialitate. Deci, una din probleme, care ține de eficientizarea înțelegerii textului de specialitate este construirea câmpurilor lingvistice precum și a axei terminologice pe baza textului, precum și pe baza unor asocieri neredundante. Menționez acest lucru pentru că orice text de specialitate trebuie să aibă un *coeficient* în utilizarea câmpului sau câmpurilor lingvistice precum și a axei terminologice. Acesta este un lucru indispensabil deoarece selectarea și adaptarea din punct de vedere lingvistic, terminologic și stilistic a textului de specialitate la necesitățile stringente ale grupului în elaborarea și analiza unor structuri complexe și inedite depind de talentul și vocația profesorului.

Astfel, comunicarea prin intermediul axei terminologice, are un grad mai mic de expresivitate, deci iarăși abilitățile didactice sunt necesare în a plăsmui și a adapta texte de specialitate pentru a le “pune” o haină nouă, dar, în același timp, și a nu reduce și denatura valoarea științifică a acestora. Valorificarea elementelor lexicale și terminologice, amplasarea în contexte diferite, perceperea diferenței precum și depistarea cuvintelor-cheie, cuvinte-termeni precum și a relațiilor dintre ele dă posibilitatea unei înțelegeri aprofundate a textului de specialitate.

Așadar, ceea ce pare absolut neutru la o lectură de suprafață, generează multiple deschideri și interpretări la o lectură realizată cu pixul în mână și cu intenția de a pătrunde în esență, în a ceea ce ne sugerează maxima italiană: *Nu citiți ca să ardeți gazul, citiți dincolo de pojghiță, de aparență*. Deci, textul necesită analiză, comentare, valorificare.

Înțelegerea **termenului** presupune stabilirea relațiilor sintagmatiche și paradigmatiche între termeni și lexeme prin sesizarea existenței sistemului în limbă precum și a interconexiunii

pe care o formează ele atunci când se combină pentru a forma vorbirea [2].

Prin relații paradigmatică înțelegem relațiile dintre elementele lexicale care se opun și se pot substitui reciproc în aceeași poziție. Acest tip de relație inserează: sinonimia, antonimia precum și existența câmpurilor noționale numite și grupuri tematice .

Fiecare text de specialitate conține o axă terminologică care constituie **nucleul** textului de specialitate, precum și câmpuri noționale, care mai sunt numite câmpuri lexico-semantică. Deci, în jurul axei terminologice “se țese” întregul conținut al textului. La o elementară detașare a textului de câmpul lexico-semantic se pierde esența, miezul textului, rămânând un ansamblu de cuvinte eterogene ca sens și ca asociere, de aceea trebuie să fim foarte atenți și să nu diminuăm analiza câmpurilor lexico-semantică. Se consideră că fiecare text are un anumit număr de cuvinte-termeni (ele formează axa terminologică), care atrag în jurul lor alte cuvinte prin comutarea de sens pe care o formează, și la analiza minuțioasă a acestora sesizăm legăturile semantice între axa terminologică și a câmpurilor lexico-semantică.

Termenul **axă terminologică** corelează cu noțiunea de câmp lingvistic [3], care este cunoscut prin mai multe denumiri, de aceea pot apărea anumite anumite confuzii atunci când este formulată sarcina de a selecta sau a depista dintr-un text elementele lexical care formează un anumit câmp lingvistic. Aceste noțiuni sunt suficient de bine explicate și exemplificate în sursa citată anterior, propunând următoarea schemă:

Câmpul lingvistic	Unitățile constituente	Criteriile de selectare	Limitele câmpului
Noțional	Sunt în cadrul aceleiași părți de vorbire	Cuvintele sunt hiponimele unui hiperonim	Se completează prin unități noi, are un caracter deschis

Semantic	Sunt în cadrul aceleiași părți de vorbire	Cuvintele realizează aceiași relație semantică pentru diferite sensuri ale unui semantem	Câmpul are limite
Derivativ	Pot fi din diferite clase morfologice	Cuvintele provin de la același radical sau au același afix	Se completează o dată cu formarea unităților noi în limbă
Conceptual	Pot fi din diferite clase morfologice	Cuvintele se asociază în baza unui concept general	Limitele câmpului sunt determinate de subiectul care îl construiește

Pregătirea necesară pentru a structura și a analiza această situație (schemă) s-a petrecut în gimnaziu. Aceste câmpuri lingvistice trebuie să le analizăm și în cadrul textelor de specialitate, dar pentru a atinge deja alte obiective:

- **Câmpul noțional-terminologic** - ajută la definirea unităților ce îl constituie, adică a cuvintelor-termeni, cu anumite delimitări, analize, concretizări;
- **Câmpul semantic** – survine la analiza semantemelor(cînd există) unor termeni precum și a lexemelor-cheie, cu excepția cuvintelor deictice;
- **Câmpul derivativ** – este necesar pentru a cerceta și a releva mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului, transferul de sens în cadrul acestora precum și mijloacele externe de îmbogățire (când e cazul).

- **Câmpul conceptual** – pentru a analiza detaliat cuvintele termeni care “se îndreaptă” spre diferite clase morfologice, unite prin asocieri logice ce vizează un anumit domeniu de activitate, un anumit microsistem terminologic textual.

Deci, axa terminologică a unui text de specialitate realizează legătura dintre cuvintele – cheie și cuvintele-termeni ale acestui text în baza relațiilor semantice și a solidarităților lexicale, relevând conexiunile dintre elementele constituente ale unui câmp lingvistic, astfel accentuându-se microsistemul terminologic al textului dat.

Un text de specialitate, adaptat corect, coerent, examinat prin prisma axei/axelor terminologice, tematice și a câmpurilor lingvistice realizează multiple legături între unitățile semnificative ale vocabularului și dă posibilitate studenților să-l înțeleagă mai lejer, să poată structura informația dată, precum și să învețe a explora nu numai straturile superficiale, ci și întreaga bogăție a lui, stratul profund.

Bibliografie:

1. Fereol G., Flageul N., *Metode și tehnici de exprimare scrisă și orală*, Iași, 1998, p. 24.
2. Cristei T., Ghicov A., Zgardan-Crudu A., *Limba și literatura română*, Chișinău, Civitas, 2004, p.11
3. Cartaleanu T., Cosovan O., *Predarea limbii române în viziunea curriculumului de liceu*, Chișinău, Cartier, 2001, p.55.